

Grenzen doorbreken met meer praktijk

Praktijkgericht programma in het vmbo is een verrijking voor de leerlingen

Tekst: Carolien Nout, 11 april 2022

“Hier doe je het voor als leraar, dit maakt lesgeven zo leuk en zinvol!” Dat zeggen docenten Gerda van Dijk en Sabine Zwijsen als ze zien dat hun mavoleerlingen enthousiast en gemotiveerd werken aan praktijkopdrachten. En er meer van leren dan ze misschien beseffen. Een inspirerend gesprek over de aanpak van het Tessenderlandt, een van de 140 pilotscholen die een praktijkgericht programma in het vmbo ontwikkelen.

Geen probleem om tijdens de lunchpauze te vertellen over de nieuw ontwikkelde praktijkopdrachten die Gerda van Dijk en Sabine Zwijsen met hun mavo 3 en 4 leerlingen doen. De docenten Zorg & Welzijn op het Tessenderlandt, een school voor vmbo en mavo in Breda, smeren relaxt een bammetje met kaas en tomaat en vertellen honderduit. “In dit lokaal hebben de leerlingen een Hollandse maaltijd georganiseerd voor bewoners van het verzorgingshuis, in opdracht

van de Zonnebloem. Dat was geweldig!” vertelt Gerda. Praktijkopdrachten en stages zijn vanzelfsprekend belangrijk op het vmbo. Daarom is praktijk ook een belangrijk onderdeel van het praktijkgericht programma. Alle leerlingen gaan, naast avo-vakken, een praktijkgericht programma met realistische opdrachten van bedrijven of organisaties volgen. Het doel is om leerlingen zo beter voor te bereiden op mbo-4 of havo.

Omdenken

“Zo’n praktijkgerichte opdracht lijkt misschien moeilijk om te ontwikkelen, maar dat valt reuze mee”, zegt Sabine. “De klassieke aanpak is dat je leerlingen een opdracht geeft en uitlegt hoe ze het moeten aanpakken. Nu is het: omdenken! Leerlingen krijgen een realistisch vraagstuk voorgelegd en moeten zelf aan de slag. Als leraar heb je zodoende een meer coachende rol.” Gerda: “Mijn leerlingen in mavo

4 werken nu aan een opdracht van de nabijgelegen basisschool. Zij willen achtstegroepers laten kennismaken met onze school. Hun opdracht is: organiseer een beautydag voor deze achtstegroepers.

Ik heb een projectplan gemaakt, met een situatieschets, de opdrachtoomschrijving, eisen en leerdoelen. Dan gaan de leerlingen aan de slag. Ze bepalen in een groepsbespreking wie wat gaat doen. Gaan ze haren wassen? Dan moeten ze nagaan welke haartypes en shampoos er zijn en wat komt er kijken bij een gezichtsbehandeling. Ik zag de leerlingen steeds enthousiaster worden. Ze vroegen: kunnen we ze ook een goodiebag meegeven? Maar ja, hoe regel je dat dan? Ik ondersteun de leerlingen bij die keuzes. Ze leren reflecteren op hun werk: wat wel of niet goed gaat in de samenwerking en hoe ze dat kunnen verbeteren. Verder moeten ze een verslag maken, ook voor hun portfolio." Sabine: "We hebben rubrics gemaakt voor deze praktijkopdrachten Zorg & Welzijn, zodat we objectief kunnen beoordelen waar leerlingen staan en wat ze hebben geleerd. Als praktijkdocent ben je dat op zich wel gewend, maar dit geeft houvast, ook voor de leerling."

Bezig met je handen

In het praktijklokaal voor uiterlijke verzorging zijn intussen drie leerlingen bezig om elkaars haar te stylen. De rest van de klas zit helaas thuis vanwege corona. Over een maand komen de basisschoolleerlingen voor de beautydag, dus ze moeten nog het een en ander regelen. De praktijkopdracht valt in de smaak. Dewi: "Het is gewoon fijner om met je handen bezig te zijn. Ook al ben ik niet zo van de uiterlijke verzorging, want ik wil meer de kant van sport en bewegen op." Mallissa vindt de praktijkopdrachten afwisselend. "Je leert samenwerken, een plan maken en je eraan houden. Ik ben zo benieuwd hoe het straks zal gaan met de achtstegroepers! Ik denk dat ze het

heel spannend zullen vinden. Ik weet nog goed hoe verlegen ik zelf was op die leeftijd..."

Opdrachten uitwisselen

De twee docenten merken hoe fijn de leerlingen het vinden om praktisch bezig te zijn. Gerda: "Ze krijgen het niet op een bordje voorgeschoteld, maar moeten zelf aan de slag. Ze voelen zich erg verantwoordelijk, checken van tevoren of alles goed is geregeld. Dat verrast me enorm. De vierjaars kunnen dit al goed; voor derdejaars is het nog best lastig." Sabine: "Je ziet ze groeien. Ik vind het een goed teken als ze enthousiast aan leeftijdsgenoten vertellen waar ze mee bezig zijn. Dan heb ik als leraar het gevoel: Ja, dit is lesgeven!" "Daar krijg je echt energie van", beaamt Gerda.

Beide ervaren docenten zien ook wat leerlingen moeilijk vinden: plannen, samenwerken en een verslag schrijven bijvoorbeeld. "Belangrijk om dit te oefenen, want dat komt in het vervolgonderwijs terug. Wij vinden vooral het proces belangrijk. We bespreken steeds met ze: wat heb je geleerd, wat zou je anders kunnen doen? En wat vind je er nou echt van? Zou dit vak bij je passen en waarom dan? De leerlingen vinden het vaak moeilijk om naar zichzelf te kijken. Vooral om hun eigen sterke punten te zien en dat ze trots mogen zijn op wat ze al kunnen", zegt Sabine. Voor het ontwikkelen van praktijkopdrachten adviseren ze eensgezind: werk samen met andere scholen. Het Tessenderlandt zit bijvoorbeeld in een intervisiegroep met collega's in Roosendaal en IJsselsteun. Gerda: "We wisselen ideeën en praktijkopdrachten uit. Zo kun je het als leraar naar je hand zetten."

"Hier krijg je echt energie van!"

Talent ontdekken

De keuze voor meer praktijk op de mavo heeft de school een aantal jaren geleden al gemaakt. Leerlingen in de bovenbouw kunnen kiezen voor variaties Tech, Business of Care & Beauty. Daar gaan ze meer de diepte in met praktijkvakken. Toch twijfelde Dennis Warnier, afdelingsleider van de mavo, geen moment toen hij de aanmelding voor de pilotschool praktijkgericht programma gl en tl voorbij zag komen. "Ik zag het als een superkans om verder te professionaliseren en voorop te lopen in de ontwikkeling naar meer praktijk naast de theorie. Een stevig praktijkgericht programma is een verrijking voor de leerlingen. Ik ben ervan overtuigd dat ze zo veel beter voorbereid zijn op een vervolgopleiding." Het praktijkgerichte programma heeft een sterke focus op Loopbaanoriëntatie en Begeleiding (LOB).

Samen optrekken

Dennis is te spreken over de ontwikkelgroepen waarin vergelijkbare pilotscholen met begeleiding van SLO samen optrekken. Zo vormen ze een community. "De samenwerking komt nu echt op stoom, het werkt als een vliegwiel. We wisselen praktische kennis en ervaring uit en je kunt open bespreken waar je tegenaan loopt. Bijvoorbeeld hoe je een opdracht in het

Zo kan een praktijkopdracht eruitzien

• **Een tutorial voor social media gericht op senioren.** Met die opdracht klopte Seniorweb aan bij Tessenderlandt. Veel ouderen hebben moeite met hun mobiele telefoon, maar willen wel graag leren appen of facetimen. De opdracht voor de leerlingen: maak een tutorial waarin je uitlegt hoe je social media kunt gebruiken op je telefoon, in de vorm van een vlog.

• **De liefdesbox: informatiepakket over liefde en seksualiteit.** Omdat in coronatijd opdrachten buiten de school moeilijk te realiseren waren, vonden de docenten Zorg & Welzijn van Tessenderlandt een opdrachtgever binnen hun eigen school, bij hun collega's van maatschappijleer.

Die hadden behoefte aan een voorlichtingspakket over 'liefde en seksualiteit' voor hun bovenbouwleerlingen. De mavo 3-leerlingen gingen met deze opdracht aan de slag, zochten informatie over seksuele voorlichting en maakten er een liefdesbox, een website of een spel van. Ze moesten hun product presenteren aan de opdrachtgevers.

Op de website van SLO zijn meer levensechte opdrachten te vinden, ook voor andere licentievrije programma's.

Kijk op www.slo.nl bij 'Praktijkgerichte programma's'.

lesrooster inplant, of hoe je omgaat met bevoegdheden van leraren.”

Ook intern leeft het bij het Tessenderlandt, omdat twee andere scholen van de scholengroep meedoen aan de pilot Economie & Ondernemen en aan Technologie & Toepassing. “Dat stimuleert enorm; je hebt steun aan elkaar”, zegt hij, “we tippen elkaar bijvoorbeeld over bedrijven die misschien leuke opdrachten hebben. Ook zorgen we voor afstemming van de PTA's, want het is niet de bedoeling dat het ene zwaarder uitpakt dan het andere.”

Theorie en praktijk verbinden

Dennis realiseert zich dat zijn school het misschien gemakkelijker heeft dan een categorale mavo. Er zijn goed uitgeruste praktijklokalen met apparatuur voor horeca, PIE (Producers, Installeren en Energie) of uiterlijke verzorging en bevoegde praktijkdocenten. Ook heeft de school goede contacten met bedrijven in de regio, zoals in de techniek en zorg, waar leerlingen (basis en kader) stage lopen. Toch is meer praktijk voor alle leerlingen de toekomst, vindt hij: “Ik gun het de mavo- en de havo-leerlingen. Hier ligt een kans! Het hele land schreeuwt om praktisch

opgeleide mensen. Kijk hoe dynamisch het hier is op school als je theorie met praktijk verbindt. Onze deur staat open, wij willen graag met andere scholen samenwerken. Ze kunnen gerust gebruik maken van onze praktijkruimtes, dan staan we samen sterk.”

Beginnen met bouwen aan een netwerk

Sinds 2020 ontwikkelen 140 pilotscholen een praktijkgericht programma in het vmbo. Lyanca van de Groep, vakexpert vmbo bij SLO, begeleidt 18 pilotscholen voor Zorg & Welzijn. Haar indruk van de landelijke bijeenkomst van pilotscholen: “Scholen vinden het belangrijk dat leerlingen ervaringen opdoen binnen de sector, maar ook dat ze zich breed kunnen oriënteren en een kijkje nemen buiten de sector Zorg & Welzijn. Een praktijkgericht programma biedt scholen de ruimte om opdrachten aan te bieden die passen bij de behoeften van leerlingen, de school en de regio. En dat is een goede ontwikkeling.”

Essentieel onderdeel van het nieuwe praktijkgerichte programma is dat leerlingen (naast onder andere werkelden, werken in opdracht van

een externe opdrachtgever en LOB) levensechte opdrachten uit de praktijk uitvoeren. Worden bedrijven of organisaties straks niet overspoeld door scholen? Daar is Lyanca niet bevreesd voor: “Misschien bestaat de indruk dat scholen alle praktijkopdrachten buiten de deur moeten uitvoeren, maar dat is niet zo. Het gaat erom een goede balans te vinden. Er zijn zoveel mogelijkheden: elk bedrijf, organisatie of onderwijsinstelling kan opdrachtgever zijn. Als school kun je nu al beginnen door contacten te leggen en te bouwen aan een netwerk. Ook leraren zouden al eens kunnen oefenen met praktijkopdrachten.”

Meer weten?

Kijk voor meer informatie over het praktijkgericht programma op www.praktijkgerichteprogrammas.nl.

Executieve vaardigheden zoals plannen en organiseren, zijn een belangrijk onderdeel van praktijkopdrachten. Kijk voor tips, leeractiviteiten en materialen op: www.slo.nl/thema/meer/werken-executieve-vaardigheden.

Dit artikel is reeds verschenen in de SLO Context VO, nummer 22, april 2022.